

УДК 177.54

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.36.7>

РІВЕНЬ ВПЛИВУ СНОБІЗМУ ТА ЗАРОЗУМІЛОСТІ НА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ: ДОСВІД МИНУЛОГО Й СУЧАСНОСТІ

Вячеслав Корчук

*Український гуманітарний інститут,
кафедра педагогіки та психології
вул. Інститутська, 14, 08292, м. Буча, Київська область, Україна*

Ангеліна Михайленко

*Український гуманітарний інститут,
кафедра романо-германської філології
вул. Інститутська, 14, 08292, м. Буча, Київська область, Україна*

Досліджено рівень впливу снобізму та зарозумілості на життя людини за допомогою аналізу досвіду минулого та сучасності. Метою дослідження є спроба знайти відповідь на складне питання щодо сучасної залежності від оцінки оточуючих. Встановлено значення понять «сноб», «снобізм» та «зарозумілість». Визначено, що снобізм часто може призвести до непередбачуваних наслідків, а сноби схильні до аморальної поведінки. Визначено, що термін «зарозумілість» має синоніми, що являють собою набір таких якостей, як: гордість, чванливість, гордовитість, презирливе ставлення до інших, нижчих за положенням чи інтелектуальними здібностями. Встановлено, що снобізм часто супроводжується переоцінюванням власних достоїнств і заниженою оцінкою своїх недоліків. Тому в результаті встановлено, що «снобізм» та «зарозумілість» у поєднанні являють собою нестримне бажання отримати увагу публіки, високий статус, в окремих випадках викликати заздрість в оточуючих. «Хвороба снобізму» притаманна людям, витрати яких в рази більші, ніж доходи. Констатовано, що останніми роками тенденція зарозумілості набула ще одного відтінку, а саме вихвалання не лише матеріальними статками, а й відвідуванням подій, благими вчинками чи навіть належністю до популярної групи людей. Також встановлено, що ця риса може належати будь-кому, незалежно від національності чи віри. Проаналізовано твори англійських та французьких письменників на предмет зарозумілої поведінки та снобізму героїв та встановлено види снобізму: освітній, зовнішній та матеріальний. Також визначено, що кожен вид снобізму має різні відтінки. Порівняно ці види у творах письменників Англії та Франції. Доведено негативний вплив зарозумілості на життя та стосунки людини. Досліджено твори «Намисто» Гі де Мопассана, «Ярмарок суєти» Вільяма Теккерея та «Міщанин-шляхтич» Мольєра. Висвітлено проблеми, з якими стикається герой, який став снобом. Запропоновано досліджувати та аналізувати твори відомих письменників в аспекті проявів снобізму у поведінці героїв та наслідків такої поведінки. Ключові наукові здобутки дослідження полягають у порівнянні англійського та французького снобізму на матеріалі художніх творів.

Ключові слова: сноб, снобізм, зарозумілість, вихвалання, англійський та французький снобізм.

Вступ. З моменту створення світу людям знайоме почуття заздрості, гордості та зарозумілості. Віками письменники та поети зверталися у своїх творах до народу. Виявляючи негативні риси, вони закликали до моральних змін. Однак у наші дні контент соціальних мереж, навпаки, сприяє розвитку інституту снобізму. Прагнення до хвастоців не тільки перетворює суспільство на жертв нерозумного споживання, а й зміщує моральні пріоритети та цінності. За даними проведених досліджень, люди, які заздять, більш схильні до

депресії, стресу та не задоволені своїм життям. У результаті єдиною ціллю життя стає погоня за трендами, ми перестаємо цінувати прості жести, подарунки та навіть справжнє кохання. Для запобігання такій ситуації необхідно провести наукове дослідження. Отже, пропонуємо вашій увазі дослідження на тему «Рівень впливу снобізму та зарозумілості на життя людини: досвід минулого та сучасності», яке допоможе знайти відповідь на складні питання для тих, хто постійно відчуває залежність від оцінки оточуючих, що і зумовлює актуальність цієї роботи.

Аналіз наукових джерел. Багато дослідників вивчали та аналізували цю тему. Наприклад, дослідниця І. Ю. Шкицька у роботі «Тактика позитивної самопрезентації маніпулятивної стратегії позитиву» стверджує, що у лінгвістиці поняття «тактика позитивної самопрезентації» суміжне з поняттям «тактика вихвалювання». Бачимо, що дане поняття постає перед нами в позитивному обрисі [1], натомість кандидат філологічних наук В. В. Мозгунов зауважив: «Наша культура, хоч і передбачає ситуації, у яких вихвалювання себе допускається, і навіть бажане, сформулювала негативну оцінку цього явища. Негативне сприйняття вихвалювання пов'язане з приписуванням автору схильності до перебільшення, нещирості, «підсолодження» дійсності» [2, с. 302]. Однак аспірант кафедри педагогіки В. П. Мороз у своєму дослідженні про лідерство членів студентського самоврядування зазначає, що впевненість у собі або зарозумілість є рисою, притаманною сильному лідеру [3]. А от Є. В. Степура у праці «Деякі психологічні передумови соціально-політичних рішень» підкреслює небезпечність зарозумілості, аргументуючи це тим, що, маючи дану рису, люди більш схильні до нездатності бачити власні помилки [4]. Звичайно, це нерідко призводить щонайменше до сварок та конфліктів, що, своєю чергою, впливає на здоров'я. Також наявність снобізму лише створює позитивні умови для заздрощів. Як з'ясував А. В. Васильченко у своїй праці «Дослідження переживання заздрощів у юнацькому віці», заздрощі віднімають багато часу, який міг бути приділений самовдосконаленню, а також відштовхують нас від успішних людей [5]. Отже, аналіз наукової літератури щодо впливу снобізму та зарозумілості на життя людини довів, що снобізм як явище вимагає глибшого наукового дослідження. З огляду на вищевикладене, **метою** статті є аналіз рівня впливу снобізму та зарозумілості на життя людини на основі досвіду минулого та сучасності.

Основні результати досліджень. Слово «сноб» часто вживається в образливому сенсі, коли хочуть сказати про показну вишуканість, карикатурну аристократичність та благородство небагатої людини, що намагається вступити в елітарне коло завдяки власній поведінці без належного матеріального чи статусного підтвердження. Зараз так говорять про людину, яка претендує на вишуканий та витончений смак, на виняткове коло занять, інтересів. Із цього випливає, що «снобізм» – це поведінка, манери, склад думок, властиві снобові [6]. До речі, дане поняття дуже многогранне, воно виражається і в діяльності на показ, і у відчутті сорому за свою професію та навіть вихвалюванні власним багатством. А от «зарозумілість» – це гордість, чванливість, гордовитість, презирливе ставлення до інших, нижчих за положенням чи розумом. Ця якість часто супроводжується переоцінюванням власних достоїнств і заниженою оцінкою своїх недоліків. Отже, в результаті встановлено, що «снобізм» та «зарозумілість» у поєднанні являють собою нестримне бажання отримати увагу публіки, високий статус та в окремих випадках викликати заздрість.

Гі де Мопассан нерідко вказував на вади людського характеру у своїх творах, та більшість з них актуальні і сьогодні. Наприклад, головна героїня новели «Намисто» Матильда була із досить простої родини чиновника, що пророчило їй скромне життя без дорогих суконь та прикрас. Ця ситуація видавалася їй навіть не сумною, а вкрай трагічною. Жінка марила розкішшю, і все вишукане та блискуче привертало її увагу. Звісно, у молоді особи

з'являлися заздрощі. Вона зовсім не підтримувала свого чоловіка Жоржа, нерідко дорікала за те, що вони так живуть. У результаті він отримав не задоволену життям, становищем та ним самим дружину. Усі старання Жоржа нівелювалися контраргументами Матильди, і все ж таки вона була найпрекраснішою на тому балу в розкішному діамантовому кольє. Пані Луазель сяяла не лише через те, що мала гарний вигляд та чарівну зовнішність, скоріше, їй приємно було опинитися в центрі уваги, відчутти себе на рівні з аристократією. Але вона гірко поплатилася за свою поведінку. Невдовзі молода та приваблива жінка втратила все, що мала; десять років у боргах, безсонні ночі, відсутність дітей, скрутне становище – ось результат її зарозумілості. Проаналізувавши новелу «Намисто», робимо висновок, що снобізм часто буває вкрай фатальним, а зарозуміла поведінка має страшні наслідки.

Снобізм є доволі поширеним явищем у ХХІ столітті. Ця «хвороба» притаманна людям, витрати яких в рази більші, ніж доходи, людям, які щось роблять лише на показ, людям, які забувають про друзів у гонитві за статусом. Цікаво, що за останні 5 років тенденція зарозумілості набула ще одного відтінку: тепер вихваляються не лише матеріальними статками, а й відвіданими подіями, благами вчинками чи навіть належністю до популярної групи людей. Одним словом, вихвалитися можна чим завгодно. На жаль, така поведінка має згубний вплив на наш характер та на соціум загалом. По-перше, людина витрачає кошти, часто кредитні, не на свій розвиток, а на зовнішню мішуру. По-друге, вона сильно переймається думкою оточуючих, а це заважає їй повноцінно жити. По-третє, це стає сенсом її буття. Бажання мати дорогі та привабливі речі певною мірою створене штучно маркетингологами, бо саме в рекламі можна побачити стандартний «ідеал».

«Сноб», «снобізм» та інші похідні терміни вживалися на початку ХІХ ст. для позначення людини неблагородного походження. Щодо тлумачення слова, то воно походить з латинського скорочення «snob» («від лат. sine nobilitate – не знатного походження»). Цю позначку записували в облікових записках навчальних закладів Європи напроти імен дітей, що не належали до шляхетного суспільства. Сноб щиро вірить, що він – невід'ємна частина істеблішменту, винятковий буржуа, інтелектуал, і кожного разу доводить це власним побутом, мовою, модою, манерами та всім, чим відрізняється елітарне суспільство. Але якщо немає належного статусу – снобом називати некоректно людину, яка намагається стати кращою за самого себе та копіює певні норми поведінки тих, на кого хоче бути схожою, адже снобізм – певна модель поведінки, що продиктована відвертим бажанням інтеграції у вищі верстви соціуму [6]. І це проявляється у стереотипному для еліти мисленні, прийнятті смаків вищого класу як власних та постійному програмуванні себе на вище соціальне становище, ніж є насправді. Слід назвати додаткові уточнюючі атрибути, що характерні снобу. Він перебірливий у спілкуванні, не цинить відвертість, заздрить, підносить себе як людину вищого гатунку, робить неоднозначні компліменти, що можуть образити; вислуховуючи проблеми інших, обов'язково розповість про свій досвід, перетворює бесіду на власний смак, цурається людей, нижчих за нього статусом, та занадто піклується про свій зовнішній вигляд. Пропонуємо зведені таблиці із видами снобізму, які трапляються у працях англійських та французьких письменників, з акцентом на порівняльний аспект.

Снобізм, що властивий переважно англійцям, став найпопулярнішим стереотипом про них, з яким самі англійці не згодні. Але разом із тим вони відчувають гордість через те, що вони унікальні з-поміж інших народів. Це помітно в їхніх традиціях, таких як крикет, лівосторонній рух на дорозі тощо. Англійці – остання країна в Європі за кількістю людей, що володіють другою іноземною. Засудження снобізму помітно в британській культурі. Зокрема, йдеться про твір Вільяма Теккерей «Ярмарок марнослава», де автор створив суперечливий образ типового для британського суспільства сноба. Так, головна героїня

Таблиця 1

Види снобізму у творах англійських письменників

№	Автор	Назва твору	Герой	Вид снобізму	Рік виходу твору
1	Вільям Теккерей	Ярмарок марнославства	Бекі Шарм	Матеріальний	1848
2	Чарльз Діккенс	Великі сподівання	Піп	Матеріальний	1860
3	Оскар Уайльд	Портрет Доріана Грея	Доріан Грей	Зовнішній	1890
			Лорд Генрі Воттон	Освітній	

Таблиця 2

Види снобізму у творах французьких письменників

№	Автор	Назва твору	Герой	Вид снобізму	Рік виходу твору
1	Жан-Батист Поклен (Мольєр)	Міщанин-шляхтич	Пан Журден	Освітній	1670
2	Гі де Мопассан	Намисто	Матильда Луазель	Зовнішній (удаваний)	1884
3	Гі де Мопассан	Баронеса	Баронеса	Егоїстичний та продажний Матеріальний	1887

Таблиця 3

Порівняння французького та англійського снобізму

№	Спільне	Відмінне
1	Представники обох видів снобізму дуже переймалися зовнішністю та вбачали в цьому найбільшу цінність.	Герой французького роману Доріан використовував свою зовнішність для досягнення всіх бажаних цілей, а Матильду цікавив факт належності до аристократії.
2	Жага до багатства вбиває не лише моральність героїв, а й духовність. До прикладу, Бекі насамперед цікавила статки чоловіка, з яким вона спілкувалася. А Піп погано вчинив зі своїм благодійником, бо бажав «легких» грошей.	Герої англійських творів мали серйозні передумови для аморальних вчинків – тяжке бідне дитинство чи сирітство. Французька ж баронеса поводитися розпущено та меркантильно, бо не хотіла заощаджувати и жити так, як раніше.
3	В обох випадках освітній снобізм виражається появою ідеї змінити себе чи іншу людину. І пан Журден, і лорд Генрі Воттон бачать можливий «потенціал», але саме шлях шкодить і учню – пану Журдену, і Доріану.	Якщо лорд Генрі нашкодив Доріану своїми порадами та розповіддю про цінності, то пан Журден в цілому не сильно постраждав від свого освітнього снобізму.

роману Бекі Шарм поставила собі за мету, окрім збагачення, за будь-яких обставин стати частиною вищого суспільства. Її мотивація не заслуговує докорів доти, доки вона не втратила відчуття моралі та не стала нехтувати почуттями близьких їй людей. Замість того, щоб дорікати собі, вона виправдовується «складними обставинами».

Щодо «національних ворогів» англійців – французів, то вони відомі такими негативними рисами, як недобррозичливість та пихатість. У Франції охочіше будуть спілкуватися з туристами французькою замість міжнародної англійської, що також слід вважати видом народного снобізму. Такий мовний стан продиктований вічною боротьбою Англії та Фран-

ції у всіх сферах національного життя, починаючи від спорту і закінчуючи їжею. Однак французький снобізм слід вважати певною національною рисою французів, що зберігає їхні традиції, автентичність, унікальність у культурному середовищі Європи.

Мольєр – французький письменник XVII сторіччя – ледве не перший у літературі помітив явище, характерне снобізму, та комічно його подав у творі «Міщанин-шляхтич». Пан Журден – головний герой твору весь час потрапляє у неприємні ситуації, намагаючись увійти у вищі верстви суспільства. Впертість та цілеспрямованість перетворює його на комічного та безглузкого міщанина, який ніколи не зможе стати істинним аристократом. На його тверде переконання, гарний одяг, мова, танці, звички, манери здатні змінити людину.

Порівнюючи англійський та французький типи снобізму, спираючись на згадані твори, зазначимо, що перших не хвилює суспільна думка, тоді як другі звертають на неї увагу; англійці більш схильні до прихованої поведінки на відміну від емоційно відкритих французів. До того ж такі відмінності аж ніяк не зближують два ворожих народи, які не полишать можливості позмагатися один з одним.

Отже, досліджуючи вплив снобізму на суспільство, ми дійшли висновку, що витрачати дорогоцінний час на зовнішні принади вкрай безглуздо. Набагато краще мати кредо «бути, а не здаватися». Англійський снобізм характеризується консерватизмом, але на прикладі творів ми бачимо, що снобізм набуває матеріального характеру. Зарозумілість французів виражається в їхньому холодному ставленні до англомовних туристів чи неприязні англійців, з якими вони раніше постійно сперечалися та воювали. На прикладі ж французьких творів бачимо, що частіше снобізм виражається у бажанні якнайкраще виглядати. Підсумовуючи, можна сказати, що снобізм – це інтернаціональне поняття, яке може підступно псувати життя кожного народу.

Висновки. Підводячи загальні підсумки виконаного дослідження, зазначимо, що снобізм притаманний майже кожній особі, оскільки «хвалькуватість» іноді допомагає самовиразитися людині. У результаті визначення змісту понять «сноб», «снобізм» та «зарозумілість» встановлено, що це нестримне бажання мати вищий статус за будь-яких умов та надмірні хвилювання щодо зовнішнього блиску, також снобізм все ж таки належить до негативних явищ. У процесі осмислення та аналізу теоретичного матеріалу за темою дослідження виявлено, що поняття «снобізм» – інтернаціональне, незважаючи на англійське походження терміна. Сноба характеризують такі риси характеру: нещирість, заздрість, критичне ставлення до нижчих за статусом людей, постійна концентрація уваги на собі та інші. За допомогою порівняння снобізму у різних англійських та французьких творах було встановлено, що снобізм можна умовно поділити на матеріальний, зовнішній та освітній. Кожен із них провокує головного героя на аморальний чи безглуздий вчинок. Отже, ключова цінність та наукова новизна проведеного дослідження полягає в тому, що з проблемою зарозумілої поведінки стикається кожен. Письменники часто висвітлювали снобізм, тому, читаючи їхні твори, можна вчитися на помилках героїв. Тому, дослідивши вплив снобізму на сучасний соціум та окресливши наслідки зарозумілої поведінки людини, можемо завершити наше дослідження такими твердженнями: час не повернути, тому краще витрачайте час та кошти на саморозвиток, оскільки це окупається; залежність від думки оточуючих призводить до розчарування у житті, а якщо статус стає сенсом життя людини, це призводить до постійного незадоволення собою.

Список використаної літератури

1. Шкіцька І. Ю. Тактика позитивної самопрезентації маніпулятивної стратегії позитиву. *Функціональна лінгвістика*: сб. науч. работ. 2010. № 1. Т. 2. С. 347–349.
2. Мозгунов В. Вихвалання як акт персвазії. *Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту*: зб. наук. праць, присвячений ювілею д-ра філол. наук, проф., академіка АН ВШ України, завідувача кафедри української мови ДонНУ Загнітка А.П. Донецьк, 2004. С. 300–305.
3. Мороз В. П. Теоретико-методологічні основи дослідження лідерства членів студентського самоврядування. *Науковий вісник Донбасу*. 2014. № 4. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN28/index.html> (дата звернення: 05.06.2021).
4. Степура Є. В. Деякі психологічні передумови соціально-політичних рішень. *Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 18–19 лютого 2016 р.). Суми, 2016. С. 80–83.
5. Васильченко А. В. Дослідження переживання заздрощів у юнацькому віці. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2013. № 22. С. 67–77.
6. Словник української мови : в 11 томах / ред. І. К. Білодід. Київ: Наук. думка, 1978. Т. 9. 428 с.
7. Шишкова Н. Ю. Авторская маска в произведении У.М. Теккерея «Книга снобов, написанная одним из них». *Вестник Полоцкого государственного университета. Серия «Гуманитарные науки»*. 2017. № 10. С. 28–33.
8. Теккерей У. Ярмарок марнославства. Москва: Правда, 1990. Т. 1. 432 с.

THE LEVEL OF INFLUENCE OF SNOBISM AND ARROGANCE ON HUMAN LIFE: EXPERIENCE OF THE PAST AND PRESENT

Viacheslav Korchuk

*Ukrainian Institute of Arts and Sciences,
Department of Pedagogy and Psychology
Institutska, str., 14, 08292, Bucha, Kyiv region, Ukraine*

Angelina Mykhaylenko

*Ukrainian Institute of Arts and Sciences,
Department of Romano-Germanic Philology
Institutska, str., 14, 08292, Bucha, Kyiv region, Ukraine*

The level of influence of snobbery and arrogance on human life is studied by analyzing the experience of the past and present. The aim of the study is to try to find an answer to the difficult situation regarding the current dependence on the assessment of others. The meaning of the term's «snob», «snobbery» and «arrogance» is established. It has been determined that snobbery can often lead to unpredictable consequences, and snobs are prone to immoral behavior. It is determined that the term «arrogance», as a synonym, is a set of such qualities as: it is pride, arrogance, contempt for others, inferior in position or intellectual abilities. It has been found that snobbery is often accompanied by an overestimation of one's own strengths and an underestimation of one's shortcomings. Therefore, as a result, it was found that «snobbery» and «arrogance» in combination are an uncontrollable desire to gain public attention, high status, in some cases to arouse the envy of others. The «disease of snobbery» is inherent in people whose costs are many times greater than their income. It was stated that in recent years the trend of arrogance has taken on another nuance, namely the praise not only of material wealth, but also attending events, praising good deeds or even belonging to a popular group of people. It has also been established that this trait can belong

to anyone, regardless of nationality or religion. The works of English and French writers on the subject of arrogant behavior and snobbery are analyzed and the types of snobbery are established: educational, external and material. It is also determined that each type of snobbery has different shades. These species are compared in the works of writers in England and France. The negative impact of arrogance on human life and relationships has been proven. Guy de Maupassant's «Necklace», William Thackeray's «Fair of Vanity» and Moliere's «Nobleman-Nobleman» were studied. The problems faced by the hero becoming a snob are highlighted. It is proposed to study and analyze the works of famous writers for the presence of snobbery and the consequences of such behavior. The key scientific achievements of the study are the comparison of English and French snobbery with the help of works of art.

Key words: snob, snobbery, arrogance, praise, English and French snobbery.